

Chipurile armatei de mâine

Este binevenită inițiativa Editurii Ziua de a oferi publicului din România selecții reprezentative din studiile și articolele risipite cu generozitate de unul dintre cei mai importanți sociologi militari americani, Charles Moskos, în lucrări și reviste de specialitate.

Este una dintre acele cărți care nu ar trebui să lipsească din biblioteca oricărui militar care se respectă, pentru că ideile, ipotezele în lucru și strălucitele demonstrații ale sociologului american sunt cea mai eficientă racordare la evoluțiile complexe ale organismului militar de la sfârșitul secolului trecut și începutul acestui secol.

Charles Moskos are meritul incontestabil de a fi urmărit evoluția trupelor americane direct, la fața locului, în conflicte importante în care acestea au fost angrenate, de la Războiul din Vietnam până la cel de Al Doilea Război din Golf. Astfel, a putut analiza raporturile dintre militari și mass-media, adaptarea femeilor în uniformă la dificultățile cooperării cu militarii-bărbați în diferite misiuni sau problema rasială în armata americană, toate aceste studii prefigurând chipul armatei de mâine.

În fapt, dincolo de particularitățile specifice societății și armatei americane, studiile lui Moskos sunt de luat în seamă pentru oricare armată modernă, pentru că multe dintre dificultățile cu care s-au confruntat militarii americani și, mai ales, atitudinea societății față de armată într-o democrație recunoscută în care libertatea presei este garantată pot constitui un model necesar pentru evaluări și interpretări proprii.

Această reunire a unor articole ale sociologului american pune o mulțime de întrebări cu privire la *studiile noastre* despre armată. Nu numai că avem puține studii sociologice care să reflecte complexitatea evoluției organismului militar românesc după 1989, cu precădere a armatei, dar suntem în postura de a dezvolta tipuri de misiuni similare cu acelea pe care armata americană le-a îndeplinit, mai ales după 1990, în condițiile schimbării fizionomiei armatei române, prin accesul larg al femeilor la diferite forme de instrucție și pregătire – dacă ar fi să ne oprim doar asupra unui singur exemplu. Cum ne pregătim pentru aceste noi provocări?

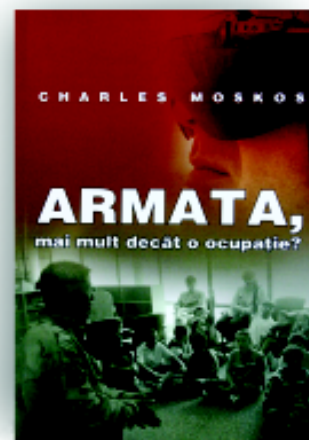
Studiul de bază al lui Charles Moskos, din acest punct de vedere, a fost realizat în 1984, în Honduras (fiind publicat, un an mai târziu, în *Society*), când militarii americani au luat parte la un exercițiu numit „Granadero I” (pp. 54-67). 48 de militari-femei (41 gradați

Charles Moskos, *Armata, mai mult decât o ocupație?*, traducere de Emil Suci, cuvânt înainte de Ionel Nicu Sava, București, Editura Ziua, 2005.

și soldați și 7 ofițeri) au fost intervievate personal de autor. Una dintre observațiile cele mai importante ale lui Moskos a fost aceea că, într-un timp foarte scurt, atât bărbații, cât și femeile au găsit un *modus vivendi*, astfel încât misiunea să poată fi dusă la îndeplinire. Dar nici măcar o clipă nu a existat *ideea separării bărbaților de femei*. Corturile și chiar și dușurile au fost comune, dreptul la intimitate fiind „garantat” de existența unor pături întinse pe sfori între stâlpii principali ai corturilor, iar la dușuri s-a asigurat cam aceeași intimitate minimală, unele femei fiind nevoite să stea „de pază”, pe rând, în timp ce altele se spălau. Concluzia lui Moskos a fost aceea că femeile-militar, aflate în misiuni de durată, se descurcă mult mai bine în roluri nontradiționale decât își închipuie cei mai mulți bărbați.

Dar tot acest comportament al femeilor-militar în armata americană se întemeiază pe ceea ce a pregătit mental societatea din care acestea au provenit, prin așa-numitele mișcări de emancipare (sau de eliberare), aceea de eliberare a femeilor cel puțin având o istorie ale cărei rădăcini merg, în SUA, spre sfârșitul secolului al XIX-lea, fiind, în realitate, mult mai bine ancorată în anii '60-'70 ai secolului trecut. Dincolo de aprinsele discuții dintre adepții *feminismului liberal* – care subliniază egalitatea și identitatea dintre cele două sexe, în special cu privire la egalitatea drepturilor, a șanselor și remunerarea egală pentru muncă egală – și adepții *mișcării propriu-zise de eliberare a femeilor* – care tind să accentueze diferențele dintre cele două sexe, în favoarea femeilor, desigur –, rămâne o realitate: femeile au un statut în armata americană întemeiat, în primul rând, pe realitatea societății americane.

Exemplul acesta ar trebui să ne dea de gândit, pentru că accesul femeilor în armata română, larg acceptat de ceva vreme, s-a lovit și se lovește de cel puțin două neajunsuri, aparent contradictorii dacă nu ținem seama de mediul de proveniență al acestora (diferența dintre mediul rural și cel urban este, la noi, una semnificativă!).

Societatea românească este încă una tradițională, în care femeia are un statut considerat adesea ca fiind inferior, în pofida drepturilor egale de care se bucură, potrivit legii fundamentale și altor reglementări, iar pe de altă parte există tentația bărbaților de a asigura femeilor care ajung în mediul militar un statut distinct, favorizant, pe care ele îl acceptă cu o prea mare ușurință. Unul dintre studiile publicate în revista „Spirit militar modern” (nr. 7/2003), cu privire la adaptarea tinerelor admise în Școala Militară de Maiștri Militari și Subofițeri a Forțelor Terestre, în toamna anului 2001, arată că, la trei luni de la integrarea lor în programul de pregătire, mai mult de jumătate considerau că unele sarcini sunt mai dificile și ar trebui executate de bărbați. Chiar dacă procentajul celor care gândeau astfel a scăzut după nouă luni, convingerea aceasta rămânea una bine înrădăcinată. Așadar, ele nu se simțeau egale în sarcini și îndatoriri cu colegii lor! Militarii-bărbați (majoritatea!), fie ei instructori, comandanți sau doar camarazi, vor face o imensă greșeală potențând și încurajând asemenea atitudini, după cum vor săvârși o gravă eroare dacă vor continua să considere că femeile nu au capacitatea de a îndeplini misiuni destinate, chipurile, doar bărbaților!

Nu este departe ziua în care contingentele militare românești implicate în operații militare altele decât războiul vor cuprinde un număr semnificativ de femei-militar. De felul în care reușim să înțelegem și să adaptăm inteligent experiența „sociologică” a armatei americane, înregistrată și comentată impecabil de Charles Moskos, depinde, cu certitudine, și succesul nostru în aceste operații. ■

Maior FLORIN ȘPERLEA

În căutarea liderului eficient

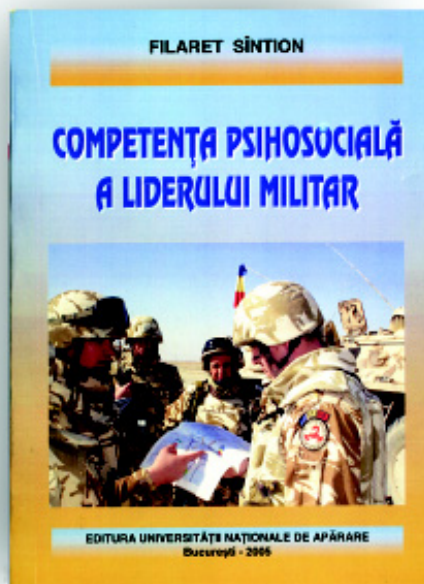
DUMITRU ROMAN

Problema șefului și a conducerii în general reprezintă un domeniu de studiu destul de interesant asupra căruia și-au concentrat atenția nu numai psihologii și sociologii, dar și, mai nou, specialiștii în resurse umane. Și unii și alții au ajuns la concluzia că multe din opiniile general acceptate – între care, bunăoară, acelea că șeful este competent, autoritar, hotărât – nu sunt valabile în toate cazurile, ele corespunzând mai degrabă unui stereotip social decât realității. Nu există un singur tip de lider. Fiecare lider are caracteristici specifice grupului său, definindu-se nu atât prin calitățile sale cât prin rolul său social. Cu alte cuvinte, șeful este cel care dă coeziunea grupului pentru realizarea misiunii sale. Însăși comanda nu este un fenomen individual, ci rezultatul unor interacțiuni sociale, al sarcinii de îndeplinit, dar și al factorilor personali, structurii și rețelelor de comunicare proprii grupului.

Este ceea ce vine să demonstreze și cartea **Competența psihosocială a liderului militar***, aparținând unuia dintre cei mai valoroși psihologi militari pe care i-a avut armata noastră – l-am numit pe comandorul (r) Filaret Sîntion. Ca mulți alți specialiști, comandorul Filaret Sîntion a fost nevoit să plece din armată tocmai atunci când aceasta ar fi putut să beneficieze cât mai mult de competența și experiența sa. Pentru ei, chestiunea găririi unui nou loc de muncă nu a întâmpinat dificultăți deosebite. Dimpotrivă, extrem de mulți au reușit să se integreze rapid în societatea civilă și să-și construiască, în scurt timp, cariere de succes.

În prezent, comandorul (r) Sîntion, sau „profesorul Phil”, cum îi spun numeroșii săi prieteni, este conferențiar universitar și șeful catedrei de psihologie la Facultatea de psihologie a Universității „Ovidius” din Constanța. Are o emisiune, pe care a botezat-o „Lumea Psi”, transmisă săptămânal de Radio Constanța, care se intitulează „Lumea Psi” și se bucură de o largă audiență. Este, am putea spune, dacă termenul nu și-a pierdut încă din valoarea sa inițială, o vedetă de la Marea Neagră și nu numai; a fost distins de trei ori cu premiile revistei „Spirit militar modern”, iar Asociația Psihologilor din România l-a ales membru în Comitetul Director. În 2004 a obținut titlul de doctor în psihologie, fiind coordonat de profesorul universitar dr. Horia Pitariu. Volumul pe care îl prezentăm aici reprezintă chiar lucrarea de doctorat, subiectul ei – competența psihosocială a liderului militar – fiind de mai multă vreme în preocuparea fostului ofițer de marină și cadru didactic la Academia Navală „Mircea cel Bătrân”.

Cartea lui Filaret Sîntion se înscrie în marea bibliografie consacrată domeniului conducerii și conducătorului. Să amintim că în 1960 erau înregistrate peste o mie de lucrări despre psihologia și psihosociologia conducerii, pentru ca, în 1974, numărul lor să ajungă la aproape trei mii. În opinia lui Filaret Sîntion, proliferarea de-a dreptul excesivă a acestor studii și cercetări caută să compenseze lipsa unei scheme conceptuale unificatoare specifice unei teorii globale referitoare la psihologia/psihosociologia conducerii și conducătorului. Desigur, răspunsurile psihologilor și sociologilor influențează atât instituțiile și organizațiile, cât și forma sistemului politic, designul sistemului educațional etc.

Cine poate fi lider? Liderul este înăscut sau format? Cum putem învăța să devenim lideri? Lider înseamnă să fii popular sau să fii eficient? Sunt doar câteva din numeroasele întrebări care frământă lumea specialiștilor de pretutindeni, inclusiv din domeniul militar, unde noile standarde valorice și de comportament ale tinerilor, atitudinea uneori critică față de formula militară tradițională a relațiilor interpersonale impun o reevaluare cvasipermanentă a statut-rolului comandantului, detașându-l astfel de imaginea sa clasică.

Focalizată pe problematica competenței psihosociale – termen avansat de autor – lucrarea dr. Sîntion este, după știința noastră, singura cercetare românească din perspectivă psihosociologică a liderului militar. În opinia autorului, „competența psihosocială reprezintă o variabilă complexă de personalitate a liderului militar, cuprinzând percepția corectă a rolului său

psihosocial, factorii de personalitate și motivațiile care-i permit integrarea în rol, variabilă ce asigură eficiența în comportamentul de rol”. Plecând de la această definiție, autorul urmărește câteva obiective esențiale, și anume: să identifice factorii psihologici și psihosociale explicativi relevanți pentru eficiența conducerii; să determine structura factorială a competenței psihosociale a comandantului militar; să stabilească, pe baza factorilor identificați, o ecuație de regresie a eficienței conducerii în domeniul militar; să valideze instrumentele propuse pentru diagnosticarea unor componente ale competenței psihosociale a comandantului și să găsească eventualele deosebiri în structura acestora în funcție de nivelul ierarhic din organizația militară.

Cercetarea s-a desfășurat pe parcursul a câtorva ani și a cuprins un eșantion de 100 de ofițeri de marină cu funcții de conducere: comandanți de nave de luptă de diferite ranguri (vedete, corvete, fregate, nave puitoare de mine, nave de dragaj) sau comandanți de departamente (secții) pe navele respective. Cele cinci straturi au fost stabilite pe baza criteriului *grad militar*, eșantionul arătând astfel: 17 aspiranți (17%), 17 locotenenți (17%), 18 căpitani (18%), 25 de locotenenți-comandori (25%) și 23 de căpitani-comandori (23%). Din punct de vedere al vârstei, eșantionul a avut o structură asemănătoare, dat fiind că în organizația militară există o corelație puternică grad-vârsta: 23-27 de ani, 18 subiecți; 27,1-31 de ani, 17 subiecți; 31,1-35 de ani, 17 subiecți; 35,1-39 de ani, 21 de subiecți și 39,1-46 de ani, 27 de subiecți. În cadrul eșantionului, vârsta minimă a fost de 23 de ani, vârsta maximă de 46 de ani, cu o medie de 34,6 ani.

Nu ne propunem să intrăm în detaliile cercetării. Ceea ce ni se pare important de arătat sunt concluziile la care ajunge autorul, și anume: competența are o structură multidimensională – componente cognitive, motivaționale, atitudinal-valorice și comportamentale; structura competenței este dinamică, evolutivă, ca efect al exersării funcției de conducere și al cerințelor organizaționale; analiza și structura competenței trebuie raportate la conceptele de rol specificate de organizația în care acționează liderul; în acest sens, chiar componentele trebuie redefinite în contextul organizațional; rezultatele cercetării au fost în consonanță cu aserțiunile teoriilor contemporane care infirmă mitul conducătorului omnipotent (omnieficient) și acontextual (indiferent de organizație). Competența psihosocială a comandantului – susține autorul lucrării – este dinamică și, ceea ce este extrem de important, poate fi formată și dezvoltată prin proceduri organizaționale specifice. ■

Istoria chimiei militare românești, 1917 – 2005

— o apariție editorială de excepție —

General de brigadă dr. Nicolae Popescu, colonel (r) prof. Mihail Grigorescu
Istoria chimiei militare românești 1917-2005, București, Centrul Tehnic-Editorial al Armatei, 2005.

Folosirea clorului, la 22 aprilie 1915, de către trupele germane asupra pozițiilor franceze, la Ypres, a reprezentat apariția unei noi arme în arsenalul războiului modern, arma chimică sau „gazele de luptă”, cum era denumită în epocă.

Dezvoltarea mijloacelor de atac chimic în Primul Război Mondial și în perioada următoare a determinat și în armata României organizarea „apărării contra gazelor”. La 15 mai 1923, s-a constituit un Comitet Consultativ pentru chestiunile tehnice privitoare la războiul chimic. Acesta a studiat toate aspectele noii arme în diferite armate și a propus constituirea unei structuri specializate. Astfel, la 18 septembrie 1923, s-a înființat Secția IV gaze de luptă în cadrul Direcției a XI-a Tehnice din Ministerul de Război. Și așa a început **istoria chimiei militare românești**, care face obiectul unei remarcabile lucrări cu același titlu, elaborată de generalul de brigadă dr. Nicolae Popescu, comandantul Școlii de Aplicație pentru Apărarea NBC și inspector pentru apărarea NBC, și de colonelul (r) prof. Mihail Grigorescu, redactor – șef al prestigioasei reviste „Apărarea NBC” și profesor la Școala de Aplicație.

Pe baza unei documentări minuțioasă într-un fond deosebit de vast, dar și a experienței de peste 30 de ani într-o unitate

pe care autorii o definesc, pe bună dreptate, ca „portdrapel” al armeei – este vorba de Școala de Aplicație pentru Apărarea NBC, aceștia au elaborat o amplă lucrare (peste 450 pagini pe format A4), monografie integrală, de excepțională valoare, a chimiei militare românești.

Se remarcă, în mod deosebit, competența, migala, pasiunea și talentul cu care autorii s-au aplecat asupra cercetării trecutului istoric, obiectivitatea și rigiunea cu care au redat contribuția unor personalități și diferite momente din evoluția chimiei militare românești.

Considerând de mare importanță pentru înțelegerea istoriei chimiei militare românești, autorii au definit domeniul armeei prin prezentarea, în partea întâi, a armelor de nimicire în masă, nucleare, biologice și chimice și au relatat faptele, întreaga evoluție a armeei, în contextul militar și politic general.

Structura monografiei a fost aleasă în mod fericit, prin etapizarea în două perioade distincte: 1917 – 1945 și 1945 – 2005, cu prezentarea cadrului general intern și extern, evenimentelor și domeniilor de activitate specifice fiecăreia.

Monografia este completată cu o bogată ilustrație fotografică, scheme, tabele și cu 23 anexe conținând informații deosebit de interesante.

Așa cum sublinia generalul prof. univ. dr. Eugen Bădălan, șeful Statului Major General, în „cuvântul înainte”, *«apariția „Istoriei chimiei militare românești” este un eveniment editorial important... prin care autorii oferă nu numai cadrelor active ale apărării NBC, dar și tuturor celor interesați, exemple, atitudini pozitive și suporturi de cunoaștere și înțelegere a valorilor și tradițiilor armeei, precum și de continuare și dezvoltare a acestora în noile condiții politico-militare de la începutul mileniului trei»*.

Subliniind meritele excepționale ale autorilor în elaborarea **Istoriei chimiei militare românești, 1917 – 2005**, se cuvine să menționăm și contribuția absolut remarcabilă a cadrelor care au realizat tehnoredactarea, precum și a Centrului Tehnic Editorial al Armatei pentru condițiile grafice deosebite ale lucrării.

Istoria chimiei militare românești, 1917 – 2005, se constituie într-un capitol al așteptatei istorii a Armatei Românești. ■

General-maior (r) dr. ing. ȘTEFAN-MIHAI DOGARU

RECOMANDĂRILE SMM

Crizele erei informației și fenomenul militar

Tudor Cearapin, Gabriel Homotescu, Gheorghe Toma,
„Lancea de silicon”, București, Editura Bioterra, 2004.

Realitatea unor crize economico-sociale sau politico-militare contemporane au fost mereu surse de inspirație în literatura de geostrategie. Când aceste realități pot deveni o amenințare pentru România, este necesară studierea și cunoașterea detaliată a fenomenului crizelor, a formelor și metodelor de acțiune ale forțelor destinate gestionării și combaterii crizelor de orice natură. Acest aspect a fost bine înțeles de autorii cărții „Lancea de silicon”.

Probabil că unul dintre motivele pentru care autorii au decis scrierea unei cărți de geostrategie este constatarea că mutațiile și transformările produse pe continentul european au făcut ca, în ultima vreme, tot mai multe discursuri politico-diplomatice să conțină, în mod obsesiv, cuvinte-cheie precum „criză”, „securitate”, „risc” sau „integrare”.

Din cele patru capitole ale lucrării, trei dintre acestea conțin în titlu cuvântul *criză*, ceea ce demonstrează că o mare parte a teoretizărilor autorilor au ca principală determinantă crizele naționale și internaționale.

Fenomenului militar i se acordă exclusivitate în ultima parte a lucrării, după ce anterior sunt prezentate mecanismele gestionării crizelor și diverse modalități de prevenire și soluționare, pornindu-se de la câteva „instantanee” teoretice privind apariția și dezvoltarea situațiilor de criză. Armata este urmărită din multiple perspective: evoluția tehnologică și informațională, crizele internaționale manifestate, particulare sau la nivel global, terorismul etc.

Tridimensionalizarea acțiunilor militare este bine subliniată de autori, care nu omit, în abordarea fenomenului, strategii ale succesului militar, precum diversiunea, șiretenia sau inducerea în eroare a adversarului. În fața tehnologiei, tacticile militare clasice ocupă un rol bine sedimentat în obținerea succesului.

Lectura cărții poate fi plăcută și interesantă pentru orice militar preocupat de fizionomia conflictului militar în situații de criză sau sub impactul erei informației. ■

Locotenent FLORIN MANEA

Câți dintre noi nu ne-am întrebat, măcar o dată, pe ce drum s-o apucăm în viață? De câte ori nu am crezut că, dacă am fi pornit-o pe un alt drum, altfel ar fi fost viitorul nostru? Câți am avut curajul să ne oprim, la un moment dat, pentru a lua totul de la capăt? Adică să facem ceea ce ne-am dorit sau am descoperit, pe parcursul anilor, că ne place ori că avem înclinații? Întrebările despre carieră, despre modul în care putem armoniza viața personală cu îndatoririle profesionale sunt dificile. De cele mai multe ori suntem tentați să lăsăm timpul să le rezolve pe toate. Dar el nu este prietenul nostru cel mai bun. Dimpotrivă! „Fuge tot timpul” și ne amăgim că mâine începe o nouă zi.

Obişnuiesc să provoc astfel de discuții cu tinerii care vin la redacție sau cu

Specialiștii militari recunosc că este dificil, dacă nu imposibil, să identifiți natura conflictelor militare viitoare, dar sunt de acord cu faptul că există o gamă extrem de largă de exprimare a acestora la nivel operațional. Se apreciază că, în viitor, conflictele armate vor avea atât aspecte simetrice, cât și asimetrice.

Prin amploarea și implicațiile pe termen mediu și lung, ca și prin impactul psihologic asupra factorilor politici din întreaga lume, fenomenul terorist actual este considerat o formă complexă de război neconvențional și asimetric. Acest tip de război este analizat de Gabriel Naghi și Gheorghe Toma în cartea „Ora care a schimbat lumea. Asimetria începutului de secol”. Pe parcursul a trei capitole, având ca repere esențiale asimetria și neconvenționalul, lupta împotriva terorismului este abordată pe trei planuri: militar, psihologic și informațional. Sunt analizate aspecte referitoare la acțiuni teroriste, război informațional, managementul operațiilor de război psihologic sau psihologia teroriștilor, autorii

Nicolae Grosu, Opere sociologice, vol. 1 – Strategia carierei, București, Editura Dacia, 2004

studentii, la cursuri, punându-le întrebări cu privire la modul în care au ales o anumită facultate, o specializare sau felul în care caută un loc de muncă. Foarte mulți sunt dezamăgiți sau sceptici în privința unei cariere în România. Cei mai mulți dau vina pe sistem, pe economie, societate, mentalități... Mulți recunosc faptul că opțiunea pentru o anumită instituție de învățământ a fost urmarea dorințelor ori insistențelor părinților, influențelor prietenilor sau conjuncturii. Alegerea unei facultăți a devenit în ultimii ani o modă! Așa se explică „asalturile” asupra anumitor facultăți și... dezamăgirile după primul an de studii. În ultimul an, studenții revin brusc cu picioarele pe pământ. Arareori mi se întâmplă să descopăr tineri care își asumă responsabilitatea demersurilor personale în carieră. Care știu ce vor să facă în viitor și, ca atare, și-au conceput o strategie, urmăresc obiective clare și au răbdarea de a parcurge pas cu pas tot ceea ce înseamnă travaliul găsirii locului cel mai potrivit de muncă.

Lucrearea domnului Nicolae Grosu, „Strategia carierei”, poate fi o sursă de inspirație pentru toți cei care nu s-au gândit până acum că ocuparea unui loc de muncă este un job în sine. O activitate pentru care

trebuie să te pregătești, să te informezi și să acționezi în cunoștință de cauză. Pentru tinerii care vor să decidă singuri asupra viitorului lor profesional, „Strategia carierei” este un suport necesar pentru atingerea performanței în timp scurt, deoarece autorul pune la dispoziție instrumente de testare, măsură și verificare a tuturor informațiilor transmise. Nicolae Grosu prezintă nu numai tehnicile de autoevaluare, felul în care trebuie investigată piața muncii, tiparul de alcătuire a unei scrisori de motivație sau a unui CV, pregătirea și susținerea intervalului de angajare, ci și sistemele care permit obținerea răspunsurilor la probleme sau situații personale. Prin intermediul graficelor și grilelor de verificare, autorul pune la dispoziție instrumente foarte simple, dar relevante pentru configurarea „portretului”: a personalității, aptitudinilor și chiar a motivațiilor profesionale individuale. Modelele oferite de autor, exemplele, comentariile și explicațiile sunt de real ajutor nu numai tinerilor, ci oricui vrea să înțeleagă mai bine cine este și care este activitatea ce s-ar potrivi cel mai bine.

„Strategia carierei” reprezintă o abordare inteligentă și sistematică a tuturor domeniilor și surselor de informare pentru găsirea aceluia loc de muncă menit să devină o împlinire a aspirațiilor personale, o permanentă provocare și o recunoaștere în timp a meritelor și talentelor prin consacrare profesională. ■

VIORICA-ANA CHIȘU

Dr. Gabriel Naghi, dr. Gheorghe Toma, Ora care a schimbat lumea. Asimetria începutului de secol, București, Editura Presa Națională, 2004.

conturând, spre finalul cărții, un profil al teroristului sinucigaș.

Așa cum reiese din această lucrare, caracteristica majoră a războiului împotriva terorismului este aceea că succesul va fi condiționat în mare măsură de capacitatea liderilor militari de a aborda conflictul în afara tiparelor existente. Problema combaterii terorismului cere altfel de soluții decât cele de până acum. Este necesară adaptarea, actualizarea și reformularea concepțiilor, strategiilor și tipurilor de reacții folosite până acum în confruntarea cu acest flagel. Gabriel Naghi și Gheorghe Toma oferă modele teoretice, bine documentate, ale noilor strategii de abordare a luptei antiteroriste.

Consistența bibliografiei selective, însumând titlurile a peste o sută de lucrări

de specialitate, conferă credibilitate informației prezentă în paginile lucrării. Cartea poate fi o lectură plăcută și utilă atât pentru specialiști, cât și pentru cei interesați de fenomenul terorismului. ■

Locotenent FLORIN MANEA